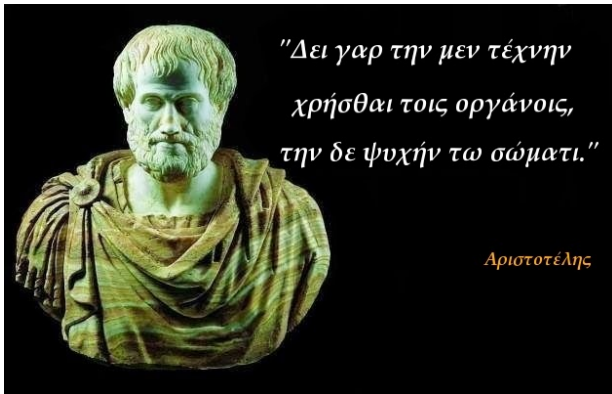

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ: ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ; (του Δημήτρη Τζωρτζόπουλου)

Αριστοτέλης, 384 – 322 π.Χ. ~ Η εξουσία ως εξ-ουσία [=εκτός ουσίας]

§1: Η λέξη/όρος **ἐξουσία** απαντά στον Αριστοτέλη, πριν απ' όλα, με το ακόλουθο αρχέγονο νόημα: να **έχει κανείς τη δυνατότητα** να κάμνει το δικό του, να πράττει **κατά το δοκούν**. Η λέξη παράγεται από το απρόσ. ρ. **ἔξεστι**, που σημαίνει **εἶναι δυνατόν, επιτρέπεται**. Ως εκ της ετυμολογικής της καταγωγής η υπό συζήτηση έννοια περιέχει μια **ισχυρή θετικήσημασία**: το δικαίωμα, τη δυνατότητα, την άδεια, την ελευθερία να λέγει και να πράττει κανείς κάτι.

Πρόκειται, επομένως, για ένα είδος ελευθερίας, με το νόημα περισσότερο της **παρρησίας**, της **ελευθερίας λόγου, γνώμης ή κρίσης, ελεύθερης [=ευάρεστης] επιλογής**. Η λέξη βρίσκεται σε κείμενα διαφόρων συγγραφέων της ελληνικής αρχαιότητας. Έτσι, για παράδειγμα, τη συναντάμε σε έργα του Δημοσθένη, μεταξύ άλλων, ο οποίος γράφει στον **Γ' Φιλιππικό** (3):

«Ὑμεῖς τὴν **παρρησίαν** ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων οὕτω κοινὴν οἴεσθε δεῖν εἶναι πᾶσι τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὥστε καὶ τοῖς ξένοις καὶ τοῖς δούλοις αὐτῆς μεταδεδώκατε, καὶ πολλοὺς ἂν τις οἰκέτας ἴδοι παρ' ἡμῖν μετὰ πλείονος **ἐξουσίας** ὅ τι βούλονται λέγοντας ἢ πολίτας ἐν ἐνίαις τῶν ἄλλων πόλεων ...»

«Εσεῖς θεωρεῖτε, σε ὅλες τις ἄλλες περιπτώσεις, πως

η **ελευθερία του λόγου** πρέπει να είναι τόσο κοινή σε όλους όσους ζουν σε τούτη την πόλη, ώστε να την έχετε παραχωρήσει και στους ξένους και στους δούλους· θα μπορούσε μάλιστα να δει κανείς σ' εμάς υπηρέτες να λένε ό,τι θέλουν με περισσότερη **ελευθερία** απ' ό,τι πολίτες σε μερικές άλλες πόλεις». Ο Πλάτων επίσης, ανάμεσα σε άλλα κείμενά του, γράφει στο **Γοργία** (461e2-3):

«εἰ Ἀθήναζε ἀφικόμενος οὗ τῆς Ἑλλάδος πλείστη ἐστὶν **ἐξουσία** τοῦ λέγειν = αν έφθανες στην Αθήνα, όπου υπάρχει η μεγαλύτερη **ελευθερία** του λόγου από κάθε άλλο μέρος της Ελλάδας». Κατά το εύρος ωστόσο της χρήσης της λέξης/έννοιας **ἐξουσία** και μέσα από τις πολλαπλές ερμηνευτικές της εφαρμογές αποκτά ή περιέχει και μια εξίσου **ισχυρή αρνητική** σημασία: **αλαζονεία, απόλυτη ισχύς ή δύναμη, αρχή, αξίωμα, εξουσία** με το σημερινό νόημα.

§2:

I. Ο Αριστοτέλης, που σε κάθε ανάλυσή του εκκινεί πάντα από το κοινώς ισχύον, συμπεριλαμβάνει, κατά τη χρήση της συγκεκριμένης έννοιας, όλες σχεδόν τις προαναφερθείσες αποχρώσεις. Έτσι, όταν τη χρησιμοποιεί με την **αρνητική σημασία**, αναφέρεται σε **έκφυλους, απόλυτα διεφθαρμένους ανθρώπους** της **εξουσίας**, που δεν έχουν άλλη τιμή από το να διάγουν έναν έκλυτο βίο και να

διέπονται από αχαλίνωτα πάθη. Αναφέρει συγκεκριμένα στα **Ηθικά Νικομάχεια** (1095b 20 κ.εξ.):

«οἱ μὲν οὖν πολλοὶ παντελῶς ἀνδραποδῶδεις φαίνονται βοσκημάτων βίον προαιρούμενοι, τυγχάνουσι δὲ λόγου διὰ τὸ πολλοὺς τῶν ἐν ταῖς **ἐξουσίαις** ὁμοιοπαθεῖν Σαρδαναπάλλῳ = οἱ πολλοὶ ἔχουν πλήρως τα χαρακτηριστικά των σκλάβων, καθώς προτιμούν έναν βίο ἴδιον των ζώων. Ωστόσο τους φέρνουμε σε κουβέντα, γιατί πολλοὶ ἀπὸ τους ἀνθρώπους της ἐξουσίας ἔχουν τις ἴδιες προτιμήσεις με το Σαρδανάπαλλο».

II. Τι μας λέει ἐδῶ ο Ἀριστοτέλης; Πως ἡ πλειάδα των ἀνθρώπων της ἐξουσίας δεν διαφέρει σε τίποτα ἀπὸ τον Σαρδανάπαλλο, σε ὅτι ἀφορὰ τα **αισθήματα**, την **ἐνέργεια** της **ψυχῆς**, τη δομὴ του **χαρακτήρα** και συναφῶς τις **προτιμήσεις**. Ἐάν ἡ ἐνέργεια της ψυχῆς ἀποβλέπει στα **ἀνώτερα ἀγαθὰ**, τότε διάγει κανεῖς πραγματικὰ ἐνάρετο βίο και εἶναι εὐτυχισμένος. Ἡ ἐνέργεια της ψυχῆς ὅμως των ἀνθρώπων της ἐξουσίας ἀποβλέπει στην **ἀκολασία** και τις **ἡδονές**, ταυτίζοντάς τες με την εὐδαιμονία. Τότε συμβαίνει να κυριαρχεῖ το **ἄλογο** μέρος της ψυχῆς τους ἐπὶ του **λογικῆ** και οἱ ἀνθρώποι αυτοὶ ἀποβαίνουν **«ἀναίσθητοι, ἀδιάφοροι, ἀγροῖκοι»** (Ἡθ. Νικομάχεια 1104 κ.εξ.) και γίνονται ἐξίσου **βίαιοι** και **ἀσυγκράτητα ἀκόλαστοι**, ὅπως ο Σαρδανάπαλλος, ο βασιλιάς της Ἀσσυρίας. Ἐάν ο Ἀριστοτέλης ζούσε στις μέρες μας και ἐβλεπε τους σημερινούς σκυλάδες – πραιτοριανούς της ἐξουσίας να διαλύουν τη χώρα, γευόταν κάτι λίγο ἀπὸ την ἀδιαντροπία και την ἀμορφωσιά τους, και βίωνε την ἀντιδημοκρατικὴ, ολοκληρωτικὴ τους πολιτικὴ ἀντίληψη και πράξη, θα θεωρούσε τον Σαρδανάπαλλο ως το ὑψιστο πρότυπο συνετῆς ἐξουσίας. Ὅπως προκύπτει και ἀπὸ ἕνα ἄλλο σημεῖο του ως ἄνω ἔργου του (1158a), οἱ ἀνθρώποι της ἐξουσίας δεν συσχετίζονται με ἀνθρώπους ἐνάρετους και χρήσιμους σε ὁμορφες πράξεις, ἀλλὰ με ἡδονοθήρες και ἱκανούς να ἐκτελέσουν ὅ,τι τους διατάξουν οἱ ἴδιοι. Ἰκανός, αὐτός ο Ἀριστοτελικὸς λόγος, να ἐκμηδενίσει τον παρόντα πολιτικὸ και πνευματικὸ σκοταδισμό.

Πηγή/φωτογραφία: hegel-platon.blogspot.gr